

„ЗАСТАВА“ излази трипут у недељу, средом, петком и недељом.

Цена је на годину 14. фор. на по год. 7 фор. на четврт године 3 фор. 50 нов. а. вр. за Аустрију, а за Србију на годину 140 гроша на по год. 70, а на четврт године 35 гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се „рачунају по количини врта, које на гармонити заузимају, и за врту плаћа се за први пут 5, за сваки даљи пут 4, осим тога за жиг у врту 30 п. Дописи се шаљу у редовити у администрацији „ЗАСТАВА“ у Нови Сад, у кући број 858. код златног једнорога.

Број 4.

У Новоме Саду, у среду 8. јануара 1869.

Год. IV.

Нови Сад, 4. јан.

Неки листови пишу, да грчки посланик у Паризу још није добио одговор из Атине на своје питање, да ли да у паризкој конференцији даље учествује, или не, друге пак јављају, да је Делијанис одговорио, да одбрана поступак посланика, да неучествује у конференцији, јер би то понижење било за Грчку. Топико стоји, да грчки посланик није у седици од 2. (14.) јан. учествовао није, и да се Грчка заиста достојно влада. Што смо ми већ по телеграму јавили, потврђује, се да је седница од 2. јан. три сата трајала, и додаје се, да је окончана са одгођењем на сутра; новије вести јављају, да је конференција закључила, да преко поступка Грчке на дневни ред пређе, и да рад свој настави; даље се јавља, да ће резултат бити тај, да ће посланици сваке силе дати своје мњење о турском ултиматуму у записник, из чега ће се сложити колективно мњење као изјава сила о томе, и то да ће се како Турској тако и Грчкој саопштити, но без друге, но само моралне санкције; само ће се сажалење сила изразити, да се Грчка не држи међународни начела, која конференција изриче. Из тога држи се, да ће до рата међу Турском и Грчком доћи, но да ће рат бити омеђашен, јер се велике силе осећајући потребу мира неће у то мешати. Источни народи ништа више и не траже; него не мешање други сила у њихове послове са Турском, а рат може омеђашен остати и онда, ако се сви хришћански народи противу Турске дигну.

Руски посланик на конференцији изјаснио се, да он не може утипати на Грчку, да промене свој поступак, и да учествује у конференцији. Сад се потврђује, да је Русија заиста допустила Грцима, да на бродовима своима по мору и на Дунаву могу руску славу учтребљавати. Руски брод „Нахсленцион“ опет је двапут одловио у Криту, и однео је оружја, ране, и добровољаца. Североамерика продала је оклопничку фрегату, и на примедбу порте, да је то противу међународног права, одговорио је Амер. посланик, да се С. Америка по своим законима влада.

Новије телеграфске вести јављају, да је у четвртој седници од 3. јан. конференција закључила, да преко поступка Грчке на дневни ред пређе, посао наставе, а Грчкој место у конференцији оставе.

Потврђује се вест, да је Петропулаки отац, јуначки бранитељ Кандије, напоследку предати се морао, и сад се јавља, да га је Турски брод са 700 Кандиота и добровољаца довео у Сиру, грчко пристаниште, и изкрицао. Сип му се још по планинама Кандије бори. —

„Голос“ лист Примов, изилази сад са правим кандидатом за шпански престол на среду, и означаје као таког принца од Аосте, који би се одрекао права на талијански престол.

Прелазећи на унутрашње дневне ствари, имамо пре свега обележити, да се седнице „рајхсрата“ у Бечу по једномесечном одгођењу започеле, и да је председник министарства г-р Таде да одговор на Штумову интерпелацију о Далмацији. Министар одриче право Хрватске, и односно Угарске на Далмацију, која је по његовом навањању двапут Аустрији у промену за друге земље уступљена, која је, већ по столећа при њој, и која је децембарским уставом од год. 1867. као саставни део Аустрије назначен, ако би дакле ко покушао Далмацију, министарство ће то искаже са указом на основни закон Аустрије одбити. Ми знамо, да су Млетки делове Далмације освоили, да је Наполеон и Млетке, и њену Далмацију освоио, и да је после Далмацију са Аустријом „трампно“ — али је ондашњи немачки, а потоњи Аустријски цар био и краљ Хрватски, и односно Угарски, и само је као такав могао Млетачку Далмацију примити, пошто је део Далмације био хрв. круном, и пошто се краљ закључе, да ће изгубљено повратити, па стар се не мења, ако „трампно“ а не освојењем поврати. Међутим нас бечка политика учи, да треба отимати.

Међу старо и младоческом странком опет се појавила развала, и младочеси, немогући више отрпљивати владање Старо-Чеха, написали су у своје органу „Наши Листи“ жестоко чланак противу староческог органа „коруне“, и спремају митинг у Раудницу, ако им се не забрани, да своје становништво према Ст. Чешкој

странки јасно обележе. Бадава, старовоље су свуда једнаке. Пиола је парола спрам млађи: „Слушајте на Ћутите“, и место да у критичним временима они стишавају млађи свет, они баш онда ватру раздора подицају, и на борбу изазивају, да би се кризом и опасности споља користили.

Познати хрватски родољуб, свештеник у Ријоци близу Крижевца био је на нову годину нашу пред кривичним судом у Загребу, оптужен због злочина нарушења јавног мира и због преступа буњења противу постојеће земаљске власти; бранитељ му је био Адолф Мравовић; осуђен је на три месеца тамнице, против чега је апеловао. Потоњи извештај донећемо по хрв. листовима, за сад примећујемо, да су нова господа у Загребу достојно одпочели нову еру, само да се после не туже, кад им се буде жао за срамоту враћало.

„Кореспонденција“ има опет опор допис из Београда противу спољне политике данашње владе у Србији, нарочито противу њене свезе са аустро-мађарском, и вели, да из сигурног извора знаде, да се свеза та на том оснива, што су Мађари србској влади обећали, да ће у награду, што би владањем своим одложила источну кризу, припомоћи јој доцније, да дође до Босне, Херцеговине и Старе Србије. Дописник то за обману држи, и опомиње србску владу на сарадњу са Грчком, Романијом, и са другим хришћанским народима на истоку, претећи иначе, да ће „открити тајне кнежева убиства“. Ми смо већ казали, да допуштамо, да су такви дописи из пера људи, којима се крмило из руке отело, и да по томе спадају међу оне, кои Србију немисле у слободи напред покренути, него награг повући — али зато се опет даје критиковати спољна политика владе, бар онака, каква је на површју; и ми ћемо за нашу публицистичку дужност сматрати, обзирни, али озбиљним и достојним тоном на ту тему вратити се.

Основа програма за србску либерално-опозициону странку.

II.

Ми би прве програма нашег овако изближе обележили:

I. на пољу народности, и то народности у опште.

A. Солидарно са другим народима у Угарској, са правим заступницима Романа, Словака, и Руса на то ићи, да се закон о „равноправности“ народности донесен измене, и замене новим законом, у смислу предлога Србаља и Романа на прошлом сабору, основан на овим главним начелима:

а, да се призна народно-политично биће и равноправност свију народа у Угарској наиме србског, словачког, романског, руског, и немачког народа; по томе

б, да је језик оне народности у муниципији и општини званичан, која је апсолутно или релативно у већини, да званичан саобраштај са владом на том језику иде, и да влада на том језику решења доноси; због тога

в, да се колективно муниципије по народности, по мери географски комуникациони и административни обзира заокруже,

г, да се обзир на народност узме и при устројењу виши судски и политички власти; д, да се и на сабору призна равноправност разни језика, и да се горња кућа има с погледом на представништво разни народа у њој преустројити;

е, да се призна органично ујединење сваког народа у Угарској за просветне цели, са правом аутономије у обзир устројења, уређења, и управе, и са правом пореза на то, последње у сугласју са државном влашћу.

ж, да се равноправност уведе у вишим школама, наиме да су на државном свеучилишту слободна предавања на свима језицима, и да је држава дужна у средини и у крајевима разни народа у Угарској построити више школе, нарочито правне академије, и разноврстне средње школе са наставним језиком исти народа,

з, да се разним заведенима за књижевност и вештину, или једнако саразмерна државна помоћ даје, или да се ниједној не даје, но у последњем случају у колико су Мађари већ добили помоћи за основ и издржавање такви завода, да се и другима на рачун оснивања,

и зграде саразмерни део ђутуре једанпут за свагда даде,

и, да се признањем заставе и грба разни народа призна и спољашњи знак и значај сваке народности,

к, да у земаљској бранилачкој војсци буде језик вечања и команде онај, кои је језик већине дотичног батаљона.

Б. у погледу србске народности.

1. Захтевати од престола, владе и сабора, да се закључења србског конгреса од год. 1861. било иницијативом круне, било иницијативом сабора, или србски заступника у претрес узму; ако не би успеха било; или зато, што се не би ствар ни предузети хтела, или зато, што се због променути околности у предложеном виду не би предузети могла, да се нов конгрес иште, да нужне промене учини и предложи; ако се и то не би дало, да србски заступници онако особену србску ствар на сабору својом иницијативом покрену, и заступају, како на то сазвана велика конференција народна закључила буде.

2. Што се Крајине тиче, то само условно пристати на њено спојење са Угарском, т. ј. да се с њом утврде услови склопања, а нарочито да се у најгорем случају тим поводом већи србски дистрикти образују, и из постојећи жупанија, дистрикта, и регименти заокруже.

II. На пољу земаљске политике, и то:

В. унутрашње политике.

1. подпомогати либералну опозицију у том, да се промени закон о „поравњању“ са Аустријом, и да се по том одклонили заједничке послове,

а, укину уставна делегација;

б, уставна заједничког министарства;

в, да се у спољашним како дипломатичним, тако и трговинско-царинским одношајима задобије самостално заступање ови земаља.

2. У погледу законодавног тела, и то; а) у погледу изборног реда на то ићи, да се изборни ред поправи тако, да је фактично извршење изборни права грађанима олакшано, и то прво тиме, што неће се морати сваки пописати има, кои има законита својства бирача; друго, што ће сваки у исто време у своме месту гласати.

б) што се састава сабора тиче, на то ићи, да се горња кућа укине; иначе да се преустроји, и то тако, да у њој интереси великог посуда, велики достојанства, и разни народности заступљени буду.

в, да се донесе закон и имунитету нар. заступника.

3. У погледу централне владе, да се донесе закон о одговорности министарства, о оптужби и суђењу министра.

4. Да се преустроје муниципална општина, и муницијске власти, и то ове на основу оделена судске струке од политичне; при првостепенним судовима да се право избора способности са самосталношћу судија у суглас доведе.

5. У судовима да се заведе начело јавне оптужбе, устмености и јавности, у кривичним стварима и уставна пороте.

6. С тим у свези да се законици формалног и материјалног права у свакој струци правнова живота саграде.

7. Тако звана краљ. табла да се преустроји, и да се годико опелициони судови заведу да на сваком крају, и средини сваке народности бар поједан такав суд буде.

Ако не буде општи кривични порота, да поротни судови у преки парницама буде, свуда где има штампе, и колегијални првостепени судови.

8. Да је сваки званичник пред судом одговоран за преступак закона, и за учињену Увреду или штету.

9. Ослобођење слободне пресе од биљеговине и кауције, и измена строгости материјалног дела преског закона.

10. Да се донесе закон о слободном удружењу и слободним зборовима (митинзима).

11. Слобода вероисповести, и да се сво вероисповеди према држави једнако аутономне, међу собом пак равноправне, и да се донесе међувероисповедни закон на тим начелима основан.

12. Да се лична слобода, неповредљивост дома, и тајна писама законом утврди.

13. Да је наука, и по томе предавање и учење науке слободно; у погледу основне наставе пак да се укине закон о дотичним државним школама, у интересу мањ. народности створен; и да се укине одређење тога закона, по ком су општине под извесним околностима, које од мале мањине зависе, заједничке школе завести дужне.

14. Да трговина, занати и обртност буду слободни; и да се олакшају законити услови за оснивање школа, које духовно, и заведења, која материјално, те струке народне привреде и пољоделство унапређују.

15. Да се комуникациона средства путем канала и железница такође и у нашим крајевима набаве.

16. Да се порезна система из основа реформује, нарочито што се посредног данка тиче и терети јавни олакшају; земља да се ослободи од дуванског пропада и монопола државе.

III. На пољу међуземаљске политике. Сваком датом приликом подпомогати тежње хрв. србског народа за подпуном аутономијом у тр. краљевини, и Романа за аутономију Ердеља и равноправност народа у њему.

IV. На пољу спољашње политике, и то:

A. Према тако званим аустријским земаљама.

1. Огуда, што Славени тамо нису задовољени, и већином у изузетном стању, повода узети, да је повређен услов поравњања, који уставно стање с оне стране Литаве предпоставља, и да је тим повод разрешењу реалне свезе дат;

2. Сваком даном приликом, било у дискусији спољне европске политике, било у дискусији буџета, било у дискусији о међународном одношају међу преколитавским земаљама ове круне, подпомогати права и интересе Славена прима Немцима, и на то смерати, да Славени што већу државоправну аутономију задобију.

B. На пољу европске спољашње политике.

1. Сваком приликом бити противу немачке политике аустријске, којом се брине за Мајну и јужне државе, и тежи, да опет у Немачкој положај заузме.

2. Сваком приликом бити противу политике аустро-угарске, која хоће на истоку, наиме у Босни, Херцеговини, и т. д. освојења да чини.

3. Бити противу политике мешања у рату хришћански народа за ослобођење своје од Турске.

4. У случају рата рекламовати сваком грађанину, а нарочито Србима у монархији право, својој браћи сваким начином у помоћ притећи, и то такође на основу уговора наши предака, који су себи право ослобођења своје старе отачине задржали.

Само под тим условима може пограничног доброг снахања бити.

Ово су у кратким цртама основи наше народне либерално-опозиционе политике.

Има ту предмета, који ни са народног, ни политичног гледишта нису строго партајни, т. ј. где поред свега сагласја међу посланицима у питању народности, и у главном политичном правцу, ипак може у једном или другом материјалном, или строго стручном предмету разлике бити; ту се и у самом сабору међу Мађарима гласови безпартајно слажу, или деле; но зато опет остаје потреба сугласја у главним цртама народне и земаљске политике. Те главне црте у којима се слога свију изискује, обележити, биће задатак конференције србске.

Ми би као главно, и као карактеристичку странку означити могли:

I. У погледу народности: Солидарно заступање начела ранавнопрасти народа и народности у ужој Угарској на основу и у смислу предлога од србско-романски заступника уг. сабору поднешеног; заступање права србског народа и интереса србске народности и на основу историјског, кои се и са начелом равноправности слаже.

II. У интересу подпуне уставне слободе: заступање независног положаја земаља Угарске круне према другим земаљама; опозиција и противу установе делегација и заједничког министарства; уређење одговорности министарске, утврђење и развитак свију уставних, које су јамство уставности, и штит личности друштвеној слободи и сигурности, нарочито државне и уређење муницијске аутономије.

III. У интересу србско-хрватског

народа у тројној краљевини: опозиција против незаконито сprovedеног поравњања, и заступање автономни и територијални права нашега народа с оне стране Дунава на основу земаљске равноправности федералне и самосталности.

IV. У интересу браће наше Славена преко Литаве: опозицију противу немачке политике аустријске, и заступање њеног самосталног положаја према Бечу.

V. У интересу наше браће преко Саве: опозиција противу освојачке или какве интервенцијоне политике према истоку; заступање начела „немешања“ према њему, и слобода подпомагања њеног ослобођења од турског јарма.

Нека се не мисли, да ово превазилази наш домаћај; као грађани државе од десетине милиона имамо права, а и дужности, у свима тим стварима глас свој подићи, кои у свези са Романима, Словацима, Русима, ако и неће претежан на сабору бити, а оно ће на ваги европски комбинација доста важити, јер ће свако знати, да за гласовима тима милијони народа стоје.

Но што је најглавније, ту треба мушки и одважни људи, кои ће, и то у течају целог времена, опет, и опет те интересе заступати, и кои ће један уз другог стојати, да не остају поједини на оградњу — иначе би штета било и за време, које би бирачи потрошили, и за време, које би посланици заман трошили, и можда још и свој начин грађанског живота реметили, и занемаривали.

Оволико смо ради оријентовања и даље дискусије за сад проговорити за нужно нашла.

Један поглед на данашњи наш положај према аустро-угарској држави.

I.

Сад, кад тишина влада у саборници мађарској и хрватској, кад немамо расправе саборске ни говоре заступничке да проматрамо, и најпосле кад нам се ево за који час на увек са овом годином обрачунају ваља, сад ћемо ево да скупимо у главном и у кратко радњу саборску и то ону радњу, која се нас изближе тиче, како би се тим данашњи наш положај према целокупној Аустрији и према Мађарима што боље осветлило.

Мађари су за време овог последњег сабора између свијих ствари, што су претресане и овакоњене, ове три од највећег замахаја имали: поправу са Аустријом, нагоду са Хрватском и Славонијом, и изравнање са појединим народностима у Угарској. Да видимо сада, кад је свако то дело довршено, како су Мађари а како остали чакори при овим трима најважнијим државним актима понашали се.

Године 1859. приморала је битка солтеринска Аустрију на то, да промене свој претјашњи начин владавине, да укине несносни бахов абсолизам и да народима даде устав и слободу. То је народима зајамчити имала октобарска диплома год. 1860. Али је Аустрија а именито Шмерлинг на брзо чим је солтеринска грова и стега прошла, почео октобарску диплому патентима огризати и у њој зајамчени устав и слободу у тешњи оквир сабијати. Разлика између Бахова абсолизма и Шмерлингово конституционализма била је та, што је Бах сву државу у Бечу централизовао и отуд све народе германизовао а сваку народну тежњу да и саму личну слободу угу-

шавао, једном речи, он је систематично народности почео убијати; а Шмерлинг је само централизицију у Бечу задржати и сву снагу државе само у Бечу концентровати тео, а све је друго припустио народима наиме: језик народни у школи и судовима, слободу говора и штампе.

Мађари су после октобарске дипломе изтакли своје заставе са слободу и потпуни устав и за братство свијих народа, што под угарском круном живе; на свакој скоро кући у Пешти вила се је после октобарске дипломе изтакнута застава са надписом: Живила конституција, живила слобода, једнакост, братство угарских народа. Они онда развијаху вешто и доктринарску теорију о народности, они доказиваху онда пропаст држави, која се устројава против начела народности; они онда са највећим одобравањем поздрављаху сваки народ, који се је у корист народности своје влади бечкој одунирао. Али ни мађарска ви-сока до трина ни њиова страшна претња па ни жестоки отпор осталих народа небијаше онда још у стању променити у Бечу начин државног устројства. И паде Шмерлинг и шњим система централизације, и дође Белкредина кормило, али народи аустријски осташе још увек у борби и отпору против владе бечке. И тек садовска битка год. 1866. кадра је била променити државну систему. Битка садовска је Аустрију из темеља заљуљала, али је уједно донела јој њеног спаситеља и препородитеља — тако ће данас рећи некоји аустријске историје писац, када дође на то, да говори о канцлеру Бајсту, али ће време тек да покаже је ли он Аустрији спаситељ и препородитељ.

Битка садовска дакле и њен последак за онда бивши барон а сада гроф Бајст преустроише у Аустрији државну систему и створише дуализам, направише место једног два центра, један у Бечу а други у Пешти. И од тог доба престаје мађарско лепо теорисање о народности, и њиова претња као и отпор других народности с ове стране Литаве против бечке владе.

Дуализам је свезу појединих немађарских народности, што под угарском круном живе, са Бечом прекинуо, и народи угарски се са неким уздањем сада Пешти обратише, где се толико догле певало о слободи, једнакости и братству, а како се после народи у том уздању свом преварише, о том ћемо после да говоримо.

Од солтеринске дакле битке, па све до битке код краљева граца препорођавала се Аустрија; за то време променише се у њој многе провизорије, а после краљева граца видимо тек препорођену и преустројену Аустрију. Дакле ни сви мађарски закони од год. 1848, ни државна мудрост мађарског Деака па ни филозофичка расправа о држави и народностима ученог мађарског Етвеша немогаху још Аустрију убедити ниги ју на то приклонити, да Мађаре и друге народе задовољи. Тек неповољне околности, које Аустрију усљед рата са Цруском стигосе, оне тек повода дадохе, да се Аустрија са Мађарима измири и поправи. Па кад је та поправа усљед оних неповољних околности учињена, тко може јамчити, да неће опет такве околности доћи, у којима ћеду се други народи с том поправом као са празном лоптом сиграли. Но о другим народима ћемо после говорити, а сада нам ваља још да расматрамо ту поправу Аустрије са Мађарима, знамо, што јој је повода дало, знамо да ју није

добра и блага воља ни искрена љубав ни наклоност Аустрије наспрам Мађара учинила. После битке садовске искрсну у Аустрији кас неки deus ex machina саксонски барон Бајст као министар државни, који је већ од пређе познат био као Славенождер (Slawenfresser). И енглески лист Тајмс, кад је дошао Бајст и именовање барона Бајста за аустријског државног министра толико колико навешћење јавног министра у Аустрији, — изузевши наравно владајуће народности две — немачку и мађарску. И збила је то тако још и дан данашњи. Барон Бајст почео је одма како је примио кормило аустријске државе у своје руке, Мађаре уверавати о погубелности, која јим прети од Славена а особито од њиова заштитника — Руса. Мађари су и сами се свагда бојали поплаве славенског, а особито руског оцееана, али нису се мање бојали ни поплаве немачког оцееана; они су увиђали, да су бедем, кога две јаке воде подкопавају. А знали су да сами нису кадри одољети ни једној ни другој поплави. Они су се управо нашли међу Сцилом и Карибдом. Па кад је дошло дакле до тога, да се реше с киме и против чије поплаве да учврсте бедем, а они се дадохе од Бајста завести, и потписаше савез и пријатељство са Немцима аустријским, што толико значи, колико савез против нас Славена. Нема ваљда ни једног Славена, који то данас увиђао неби; та и сам државни канцлер је за нас јавно девизу своју изговедио, да ће све Славене у Аустрији уз дувар да притисне. То у осталом довољно посведочава данашње сучено стање Славена у Аустрији, како с ове стране Литаве а с оне стране Литаве Немцима приписати и благодарити има.

Али ако се Немци и Мађари сада са Славенима у Аустрији титрају, немогу порећи то, да ће можда скорим опет каква катастрофа донети собом време, кад ћеду се опет Славени моћи титрати и са Немцима и са Мађарима у Аустрији. Обично људи веле, знамо шта је и како је данас, али незнамо шта ће и како ће сутра бити. Ако и где али у политици баш нема тим речма места. Ту ваљају речи, како данас радиш, тако ће ти сутра бити. Из садашњих околности и чина даду се комбинацијом околности и чини у будућност одредити. Само мора таквих људи бити, који су кадри — као што вели први грчки говорник и државник Демостен — у времену догађаје важне у своју корист да употребе па и сами у даним околностима догађаје да стварају, а не да иза догађаја трче. А да је у Славена данас доста за то људи, који ће знати па и теги први догађај на своју корист да употребе, то ће признати и сами противници наши, а и време је јих можда скорим о том узверити. И кад такав државу потресајући догађај данас сутра стигне, најпре ће се на Мађарима кола сломити. А да ће скорни догађаји уздрмати не само Аустрију него и сву Европу можда, то нетреба ми тек да нагађамо, о том је сваки довољно уверен, који иоле данашњу политичну ситуацију познаје.

Да и неговоримо о решењу источног питања, причем Аустрија и њен савезник мађарска никако свршених руку остати неће, знаги ваља, да Аустрију дакле и њеног савезника мађ. још други један догађај чека, што ће га Бајст да потстакне, а то је остварење обљубљене идеје у Аустрији за Немачком и Франкфуртом.

— Сленче код очију! Превелика мудрост архијерејског поздрава у место да ти отвори очи, засленила је твој слабачки вид својом пресветлошћу. Ко сме казати, да је наш патријар против поправки, против напретка у свету? Та није ли он онај муж, коме је највећа брига да се свет умножава, да се учестају бракови, који у постизавању те напредне намере своје не преза ни од какве препоне, ни од прописаног канона, ни од предрасуде незнаљачког пука, што у својој простоти мисли, да деца од рођене браће и сестара не ваља да се узимају? Па зар може ко помислити, да ће тај узвишеник, што и такве бракове благосиља неби ли се само што више света плодило, да ће тај пречити кога у исправљању света? Само што му је архијерејска дужност обавестити паству, да то не бива раменом. — Ал' тако је, да боме, ви морате извртати речи, ви морате подметати, клеветати, ни светиња патријаршеске митре није обезбеђена од вашег несташног настрања; па се још онда чудите, кад вам увређена митра ускрати целивање своје свете деснице.

— На част њему десница, ми имамо посла само с левицом и то с крајњом и то у крајњим стварима, као људи, што немају ништа жртвовати. Него ја мислим, да сам му ја целиво десницу, ваљда би је толико исцелило, да неби могао њоме написати свог божињег поздрава.

— Бог нека те умудри! — узданем ја очајно.

— Бог? боме ако спаднем на Бога, онда се никад не умудри.

— Богохулице! Бласфемито, акрилело!

И главни историк Струве вели у својој историји, да је Аустрија тиме, што је Бајста за државног министра позвала и именovala, очито показала, да још није на идеју немачку и на председништво у немачком савезу у Франкфурту резигновала, но да још увек то питање изтакнути мисли, те да само прву zgodnu прилику преба, да се Хохенцолерицима — садањој владајућој династији пруској освети. Барон Бајст је наиме од увек био крвни и заклето непријатељ Пруса и свагда је још и као саксонски министар са Аустријом у немачком савезу кокетовао.

А да ће Аустрија па и њен савезник опет зло проћи кад год буде да се са Прусима на бојишту огледају, то држимо да је тако сигурно као што је сигурно да је двапут два четири. Јер народности све осим 4—5 милиона Мађара и 2 милиона аустријских Немаца (па и од ових нису сви), све друге народности су у Аустрији у оном истом дапаче и у горем расположају и незадовољству данас него што су биле у време солтеринске и садовске битке. Па кад онда неје Аустрија успети могла, неће ни сада ни у будуће докле год незадовољи народе своје. Ценомаже ту ни закон обранбене системе, де нема задовољства, бити ће по закону том у Аустрији доста војника, али сигурног и победоносног одушевљења нигда бити неће.

Мађари су се дакле свакако зло шлели са Аустријом. То је наравски дало и са разлогом дати морало повода и узрока њиовој левици, да устане против те Дсакове поправе са Аустријом, која војску, новце и спољне државне послове у рукама аустријским оставља.

Сво дакле преустројство аустријске државе после битке код Краљева граца састоји се у том, што се унутри поделила држава на две поље, које с' пола ипак једну целину претстављају, и што су надаље једни Славени предани Бечу, а други Пешти на милост и немилост. Данас шта више угарски Славени безазорно рећи могу, да још је боље било под провизоријом Шмерлинговом, него што је данас под уставном владом мађарском, јер још под Шмерлингом тедоше стегнути уставну слободу, али још бар ипак небијаше народност толико у опасности, колико је данас по мађарском закону о народностима, који изриком народности никакве и непризнаје.

А да је боље и уставну слободу изгубити него народност, то је сам мађарски Нађ Пал изрекао овим речма: „изгубљену уставну слободу може народ у успешним околностима повратити, изгубљену пак народност никад ни до века.“ А да је и уставна слобода Славенима и осталим немађарским народностима у Угарској стегнута па и доста горка, то јасно сведочи новосадска муниципија са већ ево погодишњим комесаријатом владиним, а сведоче то и многи романски народњаци, којима је мађарска уставна влада због тога што су народњаци службе одузела. А патриота српски Владимир Јовановић и Бугарин Каравелов знаги ћеду још више коју горку и ужасну реч о уставној слободи мађарској за Славене.

Али се бољему нисмо од онога часа надати имали, од како су Мађари Бајстову политику усвојили. Мађарима бијале у први мах главнице да се поравнају са два милиона аустријских Немаца, него са 16 милиона аустријских Славена. Једна шака Немаца и подруга шака Мађара поделише између себе целу царевину и узеше власт над 16 милиона Славена и неко-

Наш невини језик нема довољни речи, да означи страоту твоје гријоте;

— Па нисам ја крив што се више несмет уздати у Бога.

— Да ко је крив?

— Патријар.

— И опет сиром патријар?

— Па зар није он прогласио на сва уста, да је шњиме Бог? Не рече ли зар: с нама Бог? Па кад је Бог шњиме, онда није с нама „јазичница“, а кад није с нама, онда нас не може ни умудрити; осим ако га патријар не пусти, а то неће тако скоро бити, јер ако није Бог шњиме, људи и онако нису.

— Да ми није било стало до спасења душе једног огрезног заблудника и грешника, неби душе ми трпио, да ми тако продрљиве речи скрнав побожне уши; ал' овако паумим покушати још једаред, неби ли га извео на пут праведни и смирени:

— Еј, блудни сине, зар ти ни тога не разумеш? Зар ти не знаш шта ће то рећи: с нама Бог?

— Ако не разумеш, опет нисам ја крив томе.

— Зар може бити други крив твоје незнању осим тебе самог, осим твог немара?

— Криви су они, који су ме учили катихизис.

— Па баш по њиовој науци требало би да ти разумеш.

— То не знам; ал' знам да су ме они навек учили, да је Бог „вездѣсушти“, да је свугде и на свакоме месту. Је ли тако?

Подлистак „Заставе“.

О крстову-дну 1869.

Смирено разглаголствије.

Мото: Разуумејте јазичи и покарајте сја (т. ј. дивите се покору) и т. д.

— Оћеш ли и ти већ једаред у цркву?

— Запитаћу ја једнога годишњака пошавши у цркву, — бар на Крстов дан, да види свет да си и ти крштен.

— Оће ли се крстити вода?

— Каково је то годишњачко питање?

— Та и треба да се води врати зајам:

Она сирота крсти нашу децу преко целе године, па треба да и она једаред буде крштена. Елем крстиће се?

— Разууме се. Ајд' у цркву!

— Несмет.

— За што не смеш?

— Какава се вода узима за крштење, бунарска или дунавска?

— Чини ми се дунавска. Но шта се то тебе тиче?

— Много ме се тиче; јер ако је дунавска, онда баш никако не смем

— Да зазиреш од сваке воде, то би разумео; и још би приличније било да бегаш од бунарске, јер мршиш на њероме, као што слободан човек и треба да презире створења, која се тако дубоко клавају сваком жедном вољу и коњу, — али шта је Дунав скривао?

— Протиче ли Дунав мимо Дала и Белога брда?

— Јамачно.

— Јамачно.

лико милиона још других народности. Ту је само сил кадра власт одржати, али ће време на скоро силу ту да ослабе и савлада. Мађари учинише и потписах поправу са Аустријом теобизујући се на друго земље и народе који под угарском круном живе и који би при тој поправи и при крунисању и закљичању краља угарскога свакако учествовали. Црква и крунисање обави се брже но што се и помислити могло; па ни глас, што га је народно чувство бивших онда заступника народних на сабору троједне краљевине против такве повреде народног и историјског права подигло, ни глас из Ердеља пебијаше кадар Мађаре уљудане у лепим сновима будућности од потирања права задржати. После учињене поправе и после крунисања цара аустријског за краља угарскога преузеше Мађари у Пешти владу над земљама и народима с ове стране а Немци у Бечу над земљама и народима с оне стране Литаве.

Мађари су се за то Аустрији ангажовали, да ћеду да одрже ју и да јој с поља кредит и снагу поврате. Колико ћеду они у том успети, показати ће скорим време. Поправу њиову са Аустријом скупо су они платили а можда ћеду је још скупле платити, али мисле, да ће да накнаде то на народностима угарским и на нагоди са Хрватском и Славонијом. Све друге народности у Аустрији осим владајуће немачке и мађарске сада су још жртве поправе између Деака и Бајета.

Али при свем том, што је та поправа између Мађара и Немца на штрб и штету осталих народа у Аустрији учињена, ипак су Славени том поправом врло много добили. Добитак тај је славенска заједница, која је усљед притиска Бајетова и Андрашијева међу Славенима у Аустрији цврсто основана. Ту заједницу међу Славенима имамо највећем противнику Бајету завалити. Он је мислио да ће Славенима у Аустрији преским партијама, нечувеним строгим осудама, забранама јавних листова и састанака и чувством њиово угасити и народ сам угасити, али се је у том љуту преварио, јер Славени имаду сада више чувства народнога него икада што су га имали. Славене је притисак Бајетов све под једну заставу прикупио — под заставу слоге и заједнице, и тиме је снагу њиову знатно ојачао. То су доволно показали и осведочили Славени на изложби у руској Москви, затим на омладинској скупштини у српском Београду, надаље при отварању југославенске академије у хрватском Загребу и напосок при подизању народног позоришта у чешком Прагу.

Поправа Деака са Бајетом учинила је крај гложењу између Срба и Хрвата, створила је закључак на сабору хрватском мисли 11. маја 1867, којим се изрече једнакост и истоветност народности хрватске и српске а тиме и солидарност народних српских и хрватских интереса. Поправа између Аустрије и Мађара није дакле победа Немца и Мађара над Славенима, као што држе они који то желе, него је она напротив инаугурација славенске будућности. Енергија Бајетова уродила је дикле сасвим противним успехом од онога, који му намера његова беше — да Славене у Аустрији притисне. Но сада остављамо ту поправу и остављамо оне земље и народе, што су тамо преко под стегом немачком те прелазимо сада на ствари, које се овде под мађарском уставном владом до данас збише.

— Тако је; о томе нико не сумња кроме безуман.

— Ал' сада патријар важе, да је Бог шњима, да није с нама, дакле није „вездбеушти“; па коме да верујем?

— Сметњачо! ти не постизаваш божаствене скромности, што лежи у речима: с нами Бог! Наш архипастир није тиме тео казати, да је Бог шњима и шњима; он је тиме само тео изразити скромну жељу, да Бог буде шњима. Као што би ја теби казо: бог с тобом, човече! тако се исто може казати: бог с мном, или: бог с нама, или: с нами Бог!

— Елем и он сам допушта, да Бог није шњима, кад жели да је шњима. Међер ја ипак морам наново учити катихизис. Него, је си чуо, ти добро браниш божићне комплименте смиреноста и признајем, да је то велика заслуга; јер лако је ту нападати, мој брајко; ал' дедер брани, ако си јунак!

— Ја се прекрсти и очајавајући о спасењу тог непоправљивог занешевана, упути се у цркву, шапућући: буди Бог с нама!

Кад сам паливо своје стакоце крштеном водом, удари ме неко по рамену. Ја се осврну. Преди мном стајаше мој непоправљени, смешећи се:

— Чувај се само, рече, кад станеш сркати ту јорданску течност, да не прогуташ заметевак од каквог сомчића!

Помислих, да ће се сводови светога храма над нама срушити. Ал', фала Богу и поштену задару, нису се ни помакли, а то је врло добро, јер иначе би ти се разбило стакоце.

Седнице уставног одбора у Београду.

4. седница 12. децембра 1868. у Београду.

Председају: гг. Ђорђе Пенћ и Радивоје Милојковић, министри.
(Продужење.)

Никола Радовановић из Чаčka. Скупштина да буде састављена ка и до сад; не морају посланици бити писмени.

Сви чиновници да могу бити изабрани само не у месту где служе.

Милан Пироћанац говори за непосредан избор свуда.

Миласав Трифунац из Алексинца.

Говори за не посредан избор по срезовима, јер је искуство то досада као добро оправдало, и народ се није тужио да су га повереници што оманули.

Чиновници да не могу бити изабрани.

Јован Мирновић. Посредни избор по околностима, које ће влада достојно оценити, да остане.

А у варошима да се определи најмањи број бирача, па да вреди по закону избор.

Непосредни избор по срезовима могао би учинити, да због хрџавог времена и удаљености дође врло мало бирача.

Ранко Алинпић. У сваја предлог г. Мариновићев за вароши о броју бирача.

По срезовима и за то да буде посредан избор, што би ипаче могло доћи да се припућавају људи да иду на избор, а то се не може дозволити.

Командири народне војске, кад се не би могли изабрати, били би понижени пред својим млађим, кад они могу бити изабрани. Наши народни војници, чим изиђу из фронта, одмах су народ; за то их не треба двојити од народа, забрањујући им бити посланик. (Тако је тако је). После овога председник позива сваког члана посебно да се изјасни о предложеним питањима и тим начином усвојеше се предложена питања у трећој седници; а за тим председник парничито предложи питање: могу ли чиновници бити изабрани у скупштину, и опет се сваки по имену од г.г. одборника позва да се о томе изјасни.

Повоно сви изјавише да се и чиновници пуште у скупштину, само не онде, где врше власт; а опет други неки непуштају полицијске и судске званичнике ни по познатим напред реченим ограничењима.

Милија Радовановић не допушта чиновницима да буду скипштинари; а тако и Михаило Живковић.

Сима Несторовић пушта само просветну струку, а тако и Периша Вуковић и Богдан Вељковић.

5. Седница 12. децембра 1868 год. у Београду.

Председник отварајући седницу објави, да се данас има већати о овима питањима;

О савету као једном од чинилаца законодавне власти.

1. Колики би број саветника био удесан, да одговара броју посланика у скупштини. (Сад има саветника 17; — скупштинара било је на последној михолској редовној скупштини 125).

2. Ко би требао те чланове савета да поставља.

3. Какве услове требао би захтевати, да ко може за саветника постављен бити. По садањем закону изискује се да се чланови савета одликују знањем или одличним искуством у државној служби; да су стари 35 година; да имају непокретно имање у Србији, и да су 10 година честно у служби провели.

О одношају ова два законодавна тела, т. ј. скупштине и великог савета, између себе и њих обоје према влади, нарочито о праву предлагања формалних пројекта закона, (право иницијативе).

Никола Педељковић судија.

Број саветника да буде 43, те да одговори трећини броја садањих скупштинара.

Чланове савета све скупа да поставља владалац.

Саветници да имају 30 година, да имају непокретно имања, а у осталом да нема других ограничења, већ да може сваки бити, у коме владалац има поверења и уздања, да ће достојно одговорити високом позиву саветника.

И скупштина и савет и кнез да могу предлагати законе, а формирење закона да припада савету.

Закон да буде закон по сагласију скупштине, савета и кнеза. Ако буде примедба од ма које стране вратиће се другој дотичној страни на оцену.

Милан Пироћанац.

Савету не треба оставити да решава о судбини нашег народа овако како је до сада савет састављен био.

Предлаже да се савет образује тако, како ћемо ту имати моралну снагу и независност према влади и народу.

Данањњи сенат да остане са својим бројем чланова али за време скупштине да то буде

тело законодавно и тада да му се додаду још чланова, до 40 свега.

Чланове савета да бира народ за живота, јер ће тек тако бити потпуно независности, наравно пошто се поставе известни услови, под којима народ кога за саветника изабрати може.

Садањи број чланова савета да се увећа у сразмерици према броју скупштинара.

Јован Јовановић, прота Крагујевачки.

Пред нама су четири врло важна питања. Треба да буде већи број посланика и чланова савета, који ћу ја називати „државно веће“.

Веће да има чланова за $\frac{1}{3}$ скупштине, а скупштинара да буде на 1500 пореских глава један.

Чланове да бира народна скупштина на онолико, на колико се и скупштинари бирају, а то је на три године.

Скупштина законодавна да прави законе по уставу. Устав да може преиначавати велика скупштина.

У устав да дођу политичка права грађана, општинска, средних и окружних скупштина, слободног збора и састанка, закон о штампи и о одговорности извршне власти.

Чланови за „веће“ да имају већа својства но скупштинари, треба да имају 30 година; да су родом из Србије, да су 12—15 година живели у Србији, ако су прирођени! да су свршили велику школу, или богословију или војну академију; да су били професори на ком од тих завода, и ако га нису свршили, да су били, ако су судије, 10 године у служби. Осуђени за непраствена дела да не могу бити чланови „већа“, као и који су под стечештем.

Скупштина и државно веће да могу предлагати законе и контролирати власт.

Народна скупштина да може владоу подносити тужбе против министара, а „веће“ само преко скупштине.

У случају несагласија између скуп. и „већа“ да вреди оно што рече $\frac{2}{3}$ чланова и скупштине и веће уједно састављених и решавајућих, ако и влада са тим сагласна буде.

Влада да има право „вето“ (т. ј. обуставе) и може распусти скупштину; но ако и друга скупштина обустављени закон усвоји, то је закон.

Будет да се не прима док скупштина не сврши сва друга дела и влади их не одбори.

Кад се скупштина разреши престаје радити и веће.

Остаје одбор од 20 чланова, од којих ће половину бирати „веће“, а половину скупштина, па тај одбор да ради оне ствари, које је намеошнство у беседи споменуло.

Тај одбор да може скупштину сазвати, ако влада пропусти у време.

Милован Спасић.

Прелази друга питања, а хоће да говори само о одношају савета и скупштине једно према другом.

Чланове савета да поставља у неколико кнез, а у неколико да их бира народ. Две трећине да поставља владалац, а народ да бира трећину.

У случају сукоба између скупштине и савета, да се сазове велика народна скупштина и савет, па како реши већина онако нека буде. Саветника да буде највише 45. Од њих 15-рица да буду у ужем савету, па да раде пројекте за законе.

Својства тих чланова савета да су ова: да су људи научени, или да имају практичног искуства, а уједно и заслугу за отачаство; да су људи карактерни, бистри, трезвени да су служили у државној служби бар 10 година; да имају 35 година и да имају непокретна имања; још да могу бити чланови савета и заслужни књижевници, и ако нису у државној служби били.

Иницијативу да имају и скупштина и савет и кнез.

Ранко Алинпић.

У првом делу слаже се потпуно са гос. Николом Педељковићем, т. ј. да саветнике поставља владалац све.

Изабрани чланови савета да буду постављени за живота, те да им се тиме дода већа самосталност.

Број да буде трећина народних представника.

Стални савет да остане по распуштају скупштине и то у броју трећине саветника из великог савета. Овај стални савет да не може зајмове од бравати ни у преким потребама, већ нека то ради влада сама на своју одговорност.

Огућење општинског, општенародног и правитељственог добра такође да спада надлежности, сталног савета.

Главнић уз међутим рец и брани г. Ранков предлог да се влади самој повери зајмове чиници у преким потребама.

Ранко Алинпић.

Чланови савета да имају ова својства:

2. Да је карактера чесног и понашања уљудног, да дакле никад није омрчен каквим ниским делом или непатријоском радњом.

3. 35 година да има најмање.

4. Да има више изображење ма које струке државне управе.

5. Да је најмање 10 година био у каквој важној служби државној, или као и одличан делатељ на пољу народне просвете и образованости или ма ког унапређења народног, Милосав Протић.

Скупштина да буде по слободном избору из свију разреда, па да има законодавну власт, но без права иницијативе у прављену пројекта.

Одобрени закон скупштином да иде на одобрење у савет.

Пројекти да се подносе скупштини од ужег савета.

Број скупштинара да буде 80.

Посланик који добије службу државну да престане то бити, ако га сабор по ново не избере.

Министри пожелателно би било, до буду посланици, ако их народ избере.

Скупштина да учествује у свима питањима законодавства решавајући, да има иницијативу, а савет да ју нема.

Кад је иницијатива од владе, и скупштина предлог једногласно прими, онда је предлог за савет обзван. Кад је предлог од владе, а скупштина га једногласно одбије, али савет са $\frac{2}{3}$ прими, то је обзвано за скупштину.

Ако је предлог од скупштине, а влада га не прима, и ако скупштина једногласно предлаже опет предлог неће вредити ако савет са $\frac{2}{3}$ одбија. Ако је предлог од скупштине и влада га усвоји, опет неће вредити као закон, ако га савет једногласно одбије.

Тодор Бојовић.

Саветника да буде за половину скупштинара.

Саветници да састављају умну снагу народа, а то ће бити овако: половину да поставља владалац, који ће бирати кога и одакле хоће Друга половина овако да се образује: једна четвртина да дође по своме положају у државној служби; а другу четвртину да бира варошки сталек. По положају ови да дођу: све владике, председници касан. апел. и контроле началник штаба, — ако га имаднемо, — рект. вел. школе, богословије, управитељ Управе фондова и трговачког одбора.

Саветника да буде 40 из људи по талентима, богатству, заслугама и искуству. Ови саветници да буду из министра, чланова ужег савета и других по избору, владике по знању да дођу. Саветници да немогу бити министри, осем ако се савеништва одреку, а биће боље награђени од министара.

Савет ће претресати све законе, који му дођу од скупштине. Може предлагати нове законе, може чинити предложене кнезу о промени устава, али тек после 8 година од ступања у живот устава, који сада хоћемо да издамо.

Новија наша историја учи нас да човека треба сматрати како треба.

Милија Радовановић из Селевца. Број чланова сталних да буде 17; а великог савета 45 или више по потреби.

Све чланове савета да бира кнез, јер иначе овај би рекао „мене је бирао народ“.

Услови за саветнике као што је било и за дојакошње саветнике само да макар 3—4 године мора бити чиновник у служби у народу, ако хоће да је саветник.

Стални саветници да излазе у народ, па да контролишу власт,

(Продужење се.)

ДОПИСИ.

У Пешти о новом легу. Допустите да вам изјавимо нашу радост што ће „Застава“ одјако чешће излазити на бојиште у обрану користи нашега народа, камо среће да би то сваки дан чинити могла, те би нам се чешће давала прилика да опширније претресемо питања, која нас се у овако бурном и несталном добу тако близо тичу.

Сад када већ располажемо са мало више простора допустите да повучемо у круг нашега проматрања на овоме месту, не само унутарње но и спољашње ствари аустро-угарске државе. Услед догађаја који наговешћују на балканском полуострву — некако смо се научили да сматрамо, да наша спољна политика ради за одржање status quo — а у другој царевини падише, дакле подржава опстанак ропства наше тамошње браће и тако би уз францужку и Инглеску Аустро-Угарска била трећи титор падише а уједно и брана, која сувбија ток цивилизације, напредка и слободе столетни мученика.

Али тако стање ствари, где три следе симпатију са падишом а две приклањају бар своју моралну потпору подјармљеним народима, а с друге стране пробуђена и неодољива тежња ти народа да се ослободе, да је жалостан изглед, да ће скорим букнути европски рат, а уз неданимачно оружје и припрему готове свију меродавни фактора није се веселило

побуду ни надати. И у очекивању, (да не будемо тако неложни и речемо у превр-лању) тог европског рата вође наше аустро-угарске спољне политике раде сада живо на неким токовима. Ми примо своје информације из тако поузданог извора да смо у стању казати их у брк свакоме а небојимо се званичног демантовања ни с које стране.

Има два ока који су управила своје жељне погледе не на две, но на четири стране. За исвесно се држи да те погледе и жеље Францука не само одобрава но и подупире. Елем господин гроф Бајет упрво је своје око на Немачку — и ради да не само стане на пут у јединицу немачкога народа, него шта више, да придобије Аустрији као великој исмачкој!) сили опет стари ушлив ма и нови ноложај у једној будућој федерацији немачки држава, за господина грофа Андрашија веле да још није заљубљен у тај план али ко зна временом — наравно да оба грофа знају да ће морати, да би ту идеју извели са Француском ратовати против Бизмарка и Горчакова, а у Шаризу не само да се не плаше тога, но су се тога понели да концем марта мисле да диктирају мир у Варшави — а и чак услови тог мира наравно да ће бити то, да Француска задовољи свој апетит на Рајна а Аустро-Угарска да придобије садању руску Цољску, која ће припојена Галицији и априла, само да не буде првог априла, не подупрети садањи дуализам но инаугурирати три ализама у Аустро-Угарској. Пољаци веле се да су екзалтовани за ту фантазијну комбинацију. При тако добрим изгледима немоще наше министарске експедиције на ино, а да потпуно сагласно не баце своје очи и на исток и југ наше државе, и тако и ту ће у zgodно време само подобро знати и земље ће им као печене шеве и саме полетити у уста. Будућа карта Европе по бечко-пештанским плановима неће знати ништа о Романији, класичне обале хиљаду годишње угарске државе заљубљиваће таласи црнога мора јер је то raison d'etre за њу — а и на југ нас срце вуче, и ту ће се у нашој круни заблистати Босна, Херцеговина и бар пола старе Србије — а куд ће она друга пола запитати се кадознало? и ту сам информован, она друга пола даће се данашњој Србији пота бене ако се буде добро владала, да арондује своје границе и да ступи у ближи савез са тако силним суседом, дог временом и она, као гњила крушка, не падне у крило својега заштитника. И тим ће се онда крунисати цело дело.

Наш оваки олаки говор можда ће вам дати повода да узмете ову ствар на лако, али ми ипак ослањајући се на потпуно добар извор из кога ове вести примо — велимо вам као чувару и браничу народних интереса а велимо и државницима са ону страну Саве сасвим категорички да се на овим плановима у бечко-пештанским кабинетима одиста озбиљно и живо ради.

Елем caveat consules још за времена! О подробностима и лицима којима је намењено да играју тим плановима улогу а нарочито у Босни и т. д. други пут ако нас у томе не претече ваш свезналац Стојан Унић.

Још једну пикантну новост. Господар Црне Горе кнез Никола упутивши се у Петроград, пошто су му трстански финанси наку безобразно дуван његов и његово пратње заплењили, да је кнез морао готово један дан у Набреници пробангубити дошао је Беч и ту га је њег. Величанство призвао на ручак, а кнез је посетио и грофа Бајста, какав је ту пријем имао, осветљује та околност што је кнез Никола за цело време док је у Бечу боравио био под непосредним полицијским надзором и то тако да је један капетан Србин, по заповести седео у побочној соби и кроз отворена врата мотрио ко све кнезу долази и слушао шта се говори.

Ово је факт кога ми нико неће моћи порећи и коме нетреба коментара. О томе путу проносе се разни гласи — али нека се обистине, а нами за цело неће моћи пребацити да смо одма похитали да их изнесемо на јавност.

— **Београд 31. декем.** — Шта ће бити и како ће бити, питају се наши Београђани, хоћемо ли се заратити с Турцима, ако ми се прохте на Грке или ће мо остати не утрални, — то су ствари о којима се код нас тако рећи, на врат на нос разбира. Наша је влада изјавила да жели да јој остану одрешене руке те да мogle радити како захту интереси Србије. Ова изјава, кад се с дипломатског језика на просто преведе, значи то: да ништа не значи. Међу тим ми би рекли да је време, да и ми и други, буду начисто с програмом наше нове владе, односно решења источног питања. И вера и Бог, ми би доплатитички били, кад би казали шта хоћемо, ваго ако и беле продујимо играти „вуку у јагњској кожи.“

Ма какве евангуалности наступиле, ми само сједним истим путем можемо доспети до наше

цељи. Ја искључујем могућност, да ће велике силе дипломатским путем моћи расправити источно питање, а иска им и пође за руком да на миран начин расправе грчко-турске размирице, — ко стоји добар, да се неће за неколико дана под другим видом опет појавити? Било дакле да велевласти европске оставе да Грци и Турци сами међу собом деле колача, или да акцептију европски рат, ми не можемо, нити смео остати неутрални, јер неутралност то је извесна пропаст, од које нека бог сачува наш народ.

Интереси Србије идентични (истоветни) су са интересима цивилизације, са интересима европског напредовања. Глј интереси могу се постићи, ако Србија припомогне да се сруши заграда азијатског варварства, која једино стоји на путу слободи и цивилизацији. Ни култура ни благостање неће се моћи на југоистоку Европе подићи, нити светски мир осигурати, докле год народи стењући под турском влашћу, буду осуђени да црпе правду и истину са извора корана. Нека трубе по свету наши бечки и пештански непрјатељи, којих су злохудни интереси скопчани са интересима самбулске владе, да ми радимо у интересу Русије, и да смо играчка у њеној руци, — ми треба на нашу заставу да напишемо велика начела истине и правде, па да радимо, не обзирући се на бечке и пештанске пиљарице. Наша дела посрамиће их пред судом историје, а на рад и дела тако узвишена, ми смо спремни.

Била би дакле велика несрећа не само за наше једнолеменике него и за Србију ако би она скршеним рукама гледала како Грци залудно проливају своју крв за слободу истока. Залудно велом с тога, што остављени сами у неједнакој борби, ако и неби подлегли турцима, а оно из те борбе неби пникли никакви замашнији резултати.

На балканском полуострву има само једна сила која би кадра била да турској нанесе смртни ударац, а то је — Србија.

Србија, која је прошле године увеличала прву класу своје војске са 19.000 пешака, може на први позив да изведе 100.000 војника састављених из разних родова оружја са резервом од 50.000 пешака, коју сачињава друга класа. Од 1863 год. па до данас, ова је војска потрошила више од педесет милиуна пореских гроша за своју опрему и наоружање, и ову за Србију огромну суму, народ је драговољно дао, и даваће још више, само да опрости себе и своју браћу од азијатске поганштине, која је отровала ваздух, те Србин не може више да дише свога рођеног ваздуха.

Оклевати и даће са овако спремног војском, са овако дражливи и храбрим народом, значило би, не имати срца ни предузимљивости за велика дела.

Од нас је за сада далеко да то мислимо о људма што сада имају крилио владе у рукама, напротив ми се надамо од њих енергичној радњи у духу народне политике. Велики, надамо се; али подј Боже само да данашња влада иша не створи себи убеђење: да је неутралност у предстојећој борби између Турске и Грчке, прави интерес Србије. Ми би тад морали очајавати, а очајавао би у народ наш у кнежевини — кога добро познајемо — ради своје будућности!

На завршетку овога писма, да вам јавим још нешто о нашем Владицири. Овага часа дознадох, да су Неготинци „en masse“ интересовали нашу владу, зашто се не чине кораца, да се невин Владимир ослободи мађарско-установних мука. Можда ће један овдашњи лист ову интерпелацију саопштити, наравно ако цензура не посредује својим „нето“. О овоме други пут више.

— **Из Србског Бечеја 3. Јан.** Незнамо, шта је Бечкерек на путу, да средоточни одбор установи: време је ту да се споразумемо и кандидате наше сазнамо, како би се сваки судар у кандидатима одклонио.

Мађари, и деаковци и левицари раде и кортешују за овог и оног; ваља се и нама Србима пробудити, данас неби, каква хитна наредба озгоре неприправне нашле.

Наш срез, — премда има свога кандидата бившег посланика г. Милетића, који је поверење му покљоњено, на пређашњом сабору, са највећим задовољством с наше стране оправдао и достојним се показао, да му ми и сво србство рече „вала“, — ипак је за средоточни ообор, који би синове србске на договор позвао, и кандидате за поједине срезове и вароши, народу објавио.

За србске срезове сад је много сигурније поље, него пре три године, јер Мађари левицари подељени од деаковаца по начелу свом, последњима се приљубити неће; али и Срби треба да су у договору, кога ће бирати; прошла су времена када су се људи по великим званијама и орденима својима ценили и уважавали, — сад се родољуби траже и цене и такве треба с договором да бирамо.

Д. П. Баја. Овлашћа српска гимназијска омладина установила је књижевну дружину под именом „Пупољак“.

Да би друштво какво постојало, особито оно друштво, које у једном месту први пут у жи-вот ступа, нужна му је материјална (новчана) помоћ. Овлашћи грађани Срби, којима је заиста стало до напредка народа свога, обвезаше се да ће друштину у свачем подпомагати, шта више постараше се и за место где ћемо моћи наше састанке држати. На првом месту заслужује топлу благодарност велеуважни господин, и врли наш Србин др. П. Ивановић, он је највише око тога радио да се књижевна дружина склони, оп изрази те добисмо допуштење од овдашњег г. управитеља, да смео рад наш започети, и ми га у име божије и започесмо. Не мање благодаримо и врлом Србину г. В. Урсину који неће труда пожали, те ће нас обучавати у српском језику, исто тако нек приме усрдно благодарност и сва она господа, која се примише за подпомагајуће чланове, и нек буду уверени, да ће им имена живим словима написана бити у срцама нашим. Живели! и иљадиле се таки Срби.

Д. Б. — **У Араду** „Христос се роди“ — да нас ослободи! Свима је већ узалуд приповедати народу благослове ропског тга и робовања, кад им ни један Србин више не верује

Узалуд је шиљати свештеницима и калуђерицама за бадава органе („Напредак“ и „Комарац“) оних људи, што би још и сад хтели деспотовати над божијим добром: над слободом и самосвешћу, — јер се је Србин тврдо заверио, да ће му се ако Бог да и срећа јуначка на усклик: „Христос се роди“, и „слобода се роди“ — цео свет, сви непријатељи и диндушмани његови с истинским речима одазвати: „Ва истину се роди!“

М. У Скадру 19. декем. 1868. Ево да вам јавим једну што се у Скадру на Бојани, у тужној и жалосној, несрећној Албанији догоди.

Од пре три четири године дана налази се једна Христијанска девојчица од прилике од 12. до 13. година у служби код једног Турчина, у Скадру. — Кроз то време као служавку лукавством Турским хтедох је приволети да се потурчи, и тако дана 16. т. г. буде од свога аге доведена турскоме меџлизу у Скадру пред кадију Санџим, даје испита имали вољу примити пророкову веру.

У исто пак време десесе у Меџлизу заступник Црногорски капетан г. Петар Пејовић, који исту девојчицу одма за руку узме из варварски руку изтргне и својој кући одведе. На ово нагрну силне ерлије турске на њега да отму девојчицу, ако пак живу не а оно и њега и њу да убију. Но кад видеше Турци да се Пејовић са његова два верна каваза једним Латинином Маршом а другим Турчином Алијом, (истина Турчин али ипак веран своје господару кога служи) и још са случајно налазећа се 2 Црногорца, који су на пазар у исти дан дошли, храбро држи, немоще ништа учинити, него претише да кућу заступника запале, на то пукне топ са града и означи барјам, и Турци оду цамији клањати.

У јутру 17. дек. почну се купити Турци да своју реч одрже коју су јучер г. Пејовићу изказали по одлазку у цамију у исти мах приспе императорско руски заступник г. Јастреб с обешеним револвером о рамену, и прође кроз Турке говорећи, свима који су се страшно око г. Пејовића куће нагрнули: Ја идем, да са капетан Пером гинем, ал немислите Турци, да сте ви у њега само дирнули, ја ћу сад на четири стране ударити и јавити у Русију, Србију, Грчку и Црну Гору, па онда гледајте кудаћете и с киме имате посла. На то тамошња паша војени пошље једно одељење војске су више топова за одржање поредка, али ипак све ри заман било, да нису честити г. Перо Црногорски и г. Јастреб Руски заступник јуначки и енергично поступали и после девојчицу по пона Сими у Црну Гору на Реку послали. Велика им зала од целог Христијанства, да нису дали да једна христијанска душа пропадне. Ето браћо нека види Европа како Турци код тодики њини фермана и царски уредба кои само јесу на папиру мртво слово поступају, па кад тако са консулима и заступницима поступају, морате мислити, како са сиротом рајом чине.

СТРАНЕ ЗЕМЉЕ.

РОМАНИЈА. Демократски централни одбор ви конфедерацију истока у Букурешту, коме су се а неки француски и галијански политички пријужили, ради непрестано на том, да се изврши цел тога друштва, а то је ослобођење народа на истоку. Скорије ће издати обширну прокламацију на народе и владе Европске, и уједно посланици султану. У оба писма разложиће се програм, како би се конфедерација мирним путем учинити могла. У посланици на Султана иште се; да Султан привомогне да се Романија арондује, да се Бугарску са Тра-

кијом и Македонијом сједини, Србија са Босном Херцеговином и Црном Гором, Грчка са околним Архиепата, са Тесалијом и Епиром, да ове земље краљевинама постану, и да међу собом и са Турском међу народни савез учине. Ако турска влада непристаје на ту мирну погодбу, онда ће конфедерација са оружјем гледати да извојује независност хришћанских народа на истоку, али онда о савезу са Турском, коју ће у Азију протерати неће ни спомена бити. „Остен“ пише да мађарски министар Андраши иде затим, да се и он посредством једног галијанског патриоте са централним одбором демократске конференције свеже.

НОВИЈЕ.

У Београду велик је аванција у војсци учињен. При овом су осморица за мајоре, а двојица за обрштаре наименовани. —

Говори се да ће генерал Гривичић доћи у хрватске хонведе. Пописују се пензионирци, који би тел код хонведа служити.

Из Темишвара отишао је већи део гарнизона у Ердељ.

„Лојду телеграфину.“ „Јединство“ говорећи о чланцима „П. А.“ и „П. Н.“ о реформама у Србији веле: Ако мађарска Преса само са једним делом србског народа, симпатизује, а други би радо до века гњечила, онда се ми с њоме нећемо слагати и вера наша у искрено пријатељство морала би се за навек изгубити, кад би нам се наш задатак отешчаво место да нам се фактично помаже.

Аутентикација са Карађорђевићем, Триковићем и Станковићем биће 8 феб. п. р. Истрага против Владимира, Каравелова, Томића напуштена је због недостатка доказа. Против Милетића остаје истрага in suspenso јер истрага против њега код суда жуцанује сремске пије још свршена.

Милован Јанковић добија своје новце, који су конфисковани били.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Пешта 5. Јан. Цена рани ова је: Шеница бан. 83—88 ф. од 3 ф. 65—80 до 4 ф. 70 и бачка 83—86 ф. 3. 80—3 ф. 45 Раж 80 ф. 2 90, Јечам 62 ф. 2 ф. 45—70. 300 50 ф. 1 ф. 75—85. Кукураз 82 ф. 2 ф. 15. Пасуљ 84 ф. 80—4 ф. 30. Проја 80 ф. 2. 40—60 Репица 75 ф. 5 ф. 50.

Септа 3 Јан. На данашњем тржишту беше довоза ране прилично, а и проја у след боље цене, беше боља, тако чиста шеница могла се по 3. 50 н. мало ложија 3. 25—30 н. лена наполица 3. 10 Јечам 1. 60 н. Зоб 1. 20 н. Кукураз 1. 55 н. а. в. ваган јесасиће.

Од неколико дана имамо јаку голомравицу. Вода да на Тиси појало надлази.

ОГЛАСИ.

Оглас.

Од стране патроната србске велике гимназије у Новом Саду отвара се овил стечај на једно професорско место за класичну филологију са редовном платом за испитане професоре од 735 фор. и односно 840 фор. десетогодишњим додатком и нормалном пензијом.

Сваки проситељ има својој „патронату срб. в. гимназије у Новом Саду“ франко посланој молби прикључити.

1. Крштено писмо.
 2. Сведочбу о положеном испиту зрелости.
 3. Сведочбу о својој теоретичној и практичној способности као и осим остали нуждни језика, и о савршеном знању мађарског језика.
 4. Сведочбу о свом моралном поведењу.
- Која неби испит учитељски показали биће обавезана изнати за прописано време положити. Рок стечаја изтите 15. (24.) фебр. 1869. Из седнице патроната дана 20 дек. 1868 у Новом Саду држане.

3—2—3

Ein tichtig routinirter Commis, welcher der serbischen, ungarischen und deutschen Sprache vollkommen mächtig ist, wird für ein Tuch- und Modewaaren Geschäft in Neusatz unter vortheilhaften Bedingungen gleich acceptirt. Schriftliche Offerte werden unter Adresse: Anton Helfer in Neusatz entgegen genommen.

2—3—3.

Мануфактурно стовариште С. Фридриха и Сина
у Пешти,
премештено је од 1. Јануара 1869. у своју кућу у сокаку код круне бр. 14. на рогуљу Леополдштатска црк. плаца.

3—2—4.

АКЦИЈЕ.

„Прве Бачке трговачке обртничке банке“ по највишу цену купује Борђе Ракљ.

6—6